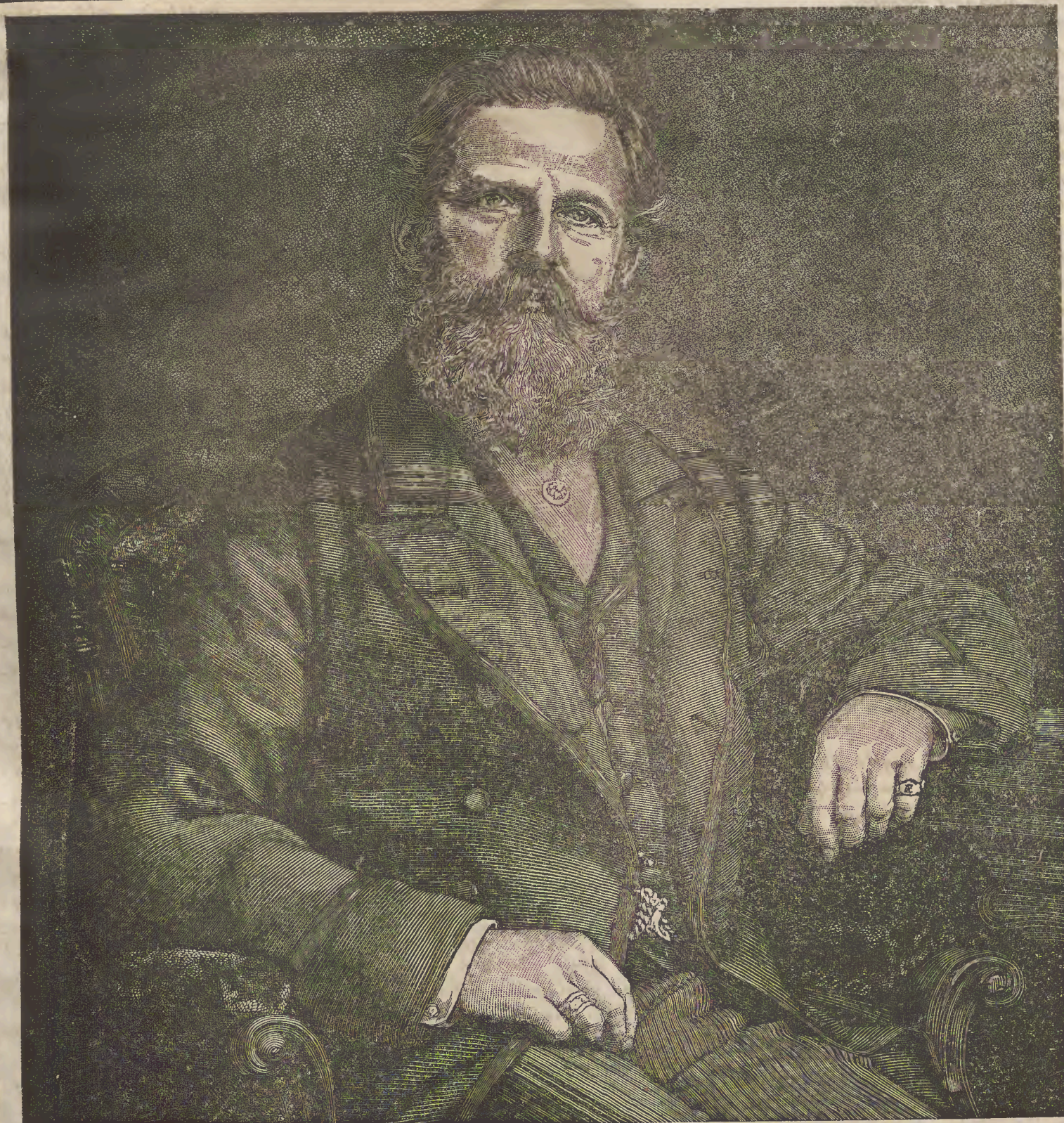

„ԹՈՂ ՏՈՒՔԻ ՄԱՆ ՏՂՈՅԸ ՈՐ ԻՆՏԻ ԳԱՆ“. ԴՈՒԿ. ԺԸ. 46:

ՀԱՏՈՐ ԺԳ. ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, ՆՈՅՆԵՄԲԵՐ 1, 1884

ԹԻԻ 11

ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ ԹԱԳԱՃԱՌԱՆԳ ԻՇԽԱՆԸ

ԳԵՐՄԱՆՈՅ ԹԱԳԱՌԱՌԱՆԳ ԻՇԽԱՆԸ

Գերմանիոյ պատկառելի կայսրը Գուլիէլմոս և կինն Ալիսաբետ, ունին երկու զուակ, դուստր մը և ուստր մը: Գուստրն է կին Պատկնի մեծ գլխին փրեդերիկոսի, և զոքանչ Շուետի ապագայ թագաւորին: Ուստրն է Ժառանգ Յրուսիոյ թագին: Անունն է փրեդերիկոս Գուլիէլմոս Նիգոլա Քարլ: Ծնած է 1831, հոկտեմբերի 18 ին: Առած է գերազանց և կատարեալ դաստիարակութիւն, ինչպէս Յրուսիոյ բոլոր իշխանները:

Փրեդերիկոս Գուլիէլմոս ամուսնացած է 1858, յունուարի 23 ին Անգլիոյ արքայազուն իշխանուհւոյն վիքտորիայի, վիքտորիա թագուհւոյն երեցազոյն դուստեր հետ: Փրեդերիկոս առաւ իբրեւ վարձանք Յրուսիոյ բանակին սպարապետի պաշտօնը: Փրեդերիկոս Գուլիէլմոս և կինը ունին եօթն որդիք, չորս ուստր և երեք դուստր: Գասերաց երկուքն ամուսնացեալ են: Թագաժառանգ իշխանն արդէն թոռներու աէր է, և կայսրը՝ թոռնորդուց:

Թագաժառանգ իշխանը զինուորական փառաւոր դարձեր ըրած է: Յրուսիոյ պատերազմին Դանիացւոց դէմ, 1864 ին, իշխանը մասնակից էր, այլ չունէր հրամանատարութիւն: Բայց երբ 1866 ին Յրուսիոյ բանակը խաղաց Աւստրիացւոց դէմ, իշխանը եղաւ հրամանատար երկրորդ զօրաբաժնին որուն կը վերաբերէին զօրք հարաւային Գերմանիոյ, Պաւլնի, վիրտեմպերկի և Պալիւրայի, յաղթեց Գալիացւոց օգոստոս 4 ին ի վայսպէնպէրկ, և 6 ին՝ վէօրթի կռուոյն մէջ: Անտան էր որ հայրը, Գուլիէլմոս թագաւորը, զրեց

կնաջն ի Պէլլին, «Մեր փրեդերիկոսը դարձեալ ստացաւ փառաւոր յաղթութիւն մը»: Իշխանը գտնուեցաւ նաեւ իբրեւ հրամանատար Ալտանի կղզուին մէջ և Բարիլի որաշարման առաւելը: Գործաւ ետ յաղթական բանակի մը զլուսը, որոյ քով ունէր մեծ պատիւ և յարգ: 1870, հոկտ. 28 ին հայրն ըրաւ զնա մեծ մարաշախա բոլոր կայսրութեան. պաշտօն մը որ բոլոր զինուորական պաշտամանց առաջինն է:

Փրեդերիկոս Գուլիէլմոս իշխանն է առողջ, սինդակաղմ, հանճարեղ և բարեբարոյ: Կ'ըսուի թէ քան զհայրն

ՄԱՍԱԿԱՍԳԱՐԻ ԳԵՐՄԱՆԱՅ ԱՌԱՋԻՆ

աւելի աղատամիտ է ի քաղաքակաշխարհէն: Բայց այսպիսի են գրեթէ բոլոր թագաժառանգ իշխանք մինչև իրենց գահակալութիւնը, յետոյ կ'ըլլան աւելի պահպանողական: Փրեդերիկոս է նաեւ բարի և հաւատարիմ ամուսին և օրդեսէր հայր: Գերմանական ազգին յորդանքն ստացած է, այնպէս որ երբ գահը ելլէ, ամէն Գերմանացի պիտի զգայ թէ արքունի գաւազանը արուեցաւ ազնուաբնական մը հզօր ձեռքը որ մեծամեծ գործերու մէջ ցոյցոյց իւր յաջողակութիւնը, և չգտնուեցաւ պակաս մեծ իշխանի մը և վարչի կարեւոր յատկութիւններէն:

ԳԵՐՄԱՆՈՒԹԻՒՆ ՄԱՍԱԿԱՍԳԱՐԻ

Մատակադարի վերջին վաթսուս տարուան պատմութիւնը մեծապէս հետաքրքրական եղած է քրիստոնէական եկեղեցւոյ: Այս վերջին ժամանակները հոն մանաւանդ քան ուրիշ երկիրներ հետեւողք Քրիստոսի ցոյցին իրենց հաւատոյն և սիրոյն անկեղծութիւնը, և բազմութիւնը արանց և կանանց՝ այն հեռուոր երկրին մէջ ընտրեցին իբրեւ մարտիրոս թափել իրենց արիւնը և մեռնիլ մանաւանդ քան ուրանալ փրկիչը որոյ սէրն յայտնուեցաւ անոնց: Շատերուն ծանօթ է թէ ինչպէս Լոնտոնի առաքելութեան ընկերութիւնն առաջին անգամ 1848 ին զրկեց հոն երկու միսիոնար որ պատուով ընդունուեցան Մատակադարի Բատամանան թագաւորէն, և որ իրենց օգնականներով տասնեւհինգ տարի մեծ յաջողութեամբ գործելով հաստատեցին իբր 100 գաղաց յորս կը կրթուէին 10 է մինչև 15 հազար աղայք, կաղմեցին եկեղեցիներ, որոց երկուքն էին մայրաքաղաքին մէջ, և թարգմանելով հրատարակեցին տմբողջ Աստուածաշունչը և իբր 25,000 տետրակ: Բարեկամ թագաւորին յաջորդը Բանափալտնա թագուհին հանեց հալածումներ, որոց զոհ եղան ընկիներէն աւելի քան 10,000 անձինք: Միսիոնարք ստիպուեցան թողուլ երկիրը, և թագուհւոյն մեռնելէն ետքը

դարձան հոն, և կղզին բացուեցաւ դարձեալ անոնց աշխատութեանը: Բնիկ եկեղեցի մը մնացած էր ծաղկեալ: Ետ դարձող միսիոնարք ընդունուեցան սիրով, և գտան նպաստնոր թագուհիէն և անոր առաջին պաշտօնէէն, երկրորդն ևս քրիստոնէայ, յառաջ տարին իրենց գործը մեծ յաջողութեամբ, և հիմա կղզւոյն մեծ մասը քրիստոնէայ է: Թէ այս բանը եղաւ Անգլիայի Միսիոնարոց ազգացութեամբը և աշխատութեամբ, անուրանալի է հիմա:

Գաղիոյ կառավարութիւնը դաշնագրութեան մը պատճառաւ զոր ըրած էր շատ տարիներ առաջ Մատակադար

գարի մէկ մասին գլխաւորին հետ, հիմա կը պահանջէ պաշտպանութիւն ունենալ կողմէն բոլոր հիւսիսային արեւմտեան ծովեզեր վրայ, իսկ Մատակապարի թագուհին կը բողբէ այս պահանջման դէմ: 1883 ին թագուհին զրկեց երկու դեսպան անոնց քարտուղարներովը ջանալ վերցունել այս գլխաւորութիւնը: Այս երկու դեսպանաց պատկերը կը դնենք հոս:

Պատկերներէն յայտնի է թէ ասոնք հանճարեղ և նշանաւոր մարդիկ են, և ոչ թէ անկիրթ և վայրենի հեթանոսներ: Կը խօսին և կը գրեն երեք լեզու յաջողութեամբ և վայելչութեամբ, և են կարող կատարել իրենց պաշտօնը Գաղիոյ և Միգղիոյ կառավարութեանց գլխաւորներուն քով անգամ:

Ասոնք ընդունուեցան Միգղիա մեծ պատուով: Միգղիոյ թագուհին արժանաւոր ընդունելութիւն ըրաւ անոնց, և լանտի քաղաքապետն ևս անոնց հետ ի ճաշ գտնուեցաւ, նաև զանազան կրօնական և բարեսիրական ընկերութիւնք զանոնք պատուեցին: Ամէն տեղ ստացան բարեկամ իրենց ազնիւ ընթացքովը և վարմամբը, և ջերմ շնորհակալութիւն յայտնելով իրենց հայրենակցաց կողմանէ ուսումնական և կրօնական նպաստից համար զոր ընդունած էին Միգղիոյ ֆրիստոնեաներէն: Մատակապարցիք կամք չունին գլխիլ Գաղիոյ հետ, բայց լաւ կ'ըմբռնեն թէ, եթէ Գաղիա ձեռք ձգէ այն պաշտպանութիւն որուն կը բաղձայ, մեծապէս արդելք պիտի ըլլայ քաղաքակրթութեան զարգացմանը զոր կ'ընէ Մատակապարի ժողովուրդը Սուրբ գրոյց և Բողոքական կրօնից աղղեցութեամբը:

ՀԱՆՔԱՅՈՒՆԻ ԻՆՁՈՒ ԿԱՅՐԻ

Գիտէք որ հանքածուխը գետնէն կը հանուի, ուրիշ հանքային նիւթոյ նման հանքերէն առնուելով: Բայց հանքային նիւթոյ մեծագոյն մասը չեն այրիր, այս ինչու կ'այրի: Բաղդատենք զայն ուրիշ այրող նիւթոյ մը հետ, և տեսնենք թէ ինչ նմանութիւն կ'ընամք գտնել:

Վստահ եմ որ հասարակ ածուխը պիտի ընտրէք, իբր հանքածխոյ ամենէն աւելի նմանն ի մէջ այրող նիւթոյ: Թերեւս գիտէք թէ հասարակ ածուխը փայտ է որ մասամբ այրուած է խառչի մը կամ դոյ տեղւոյ մը մէջ: Եթէ ասկէ կտոր մը քննէք, փայտային կազմութիւնը շատ պարզ պիտի տեսնէք: Փայտին խաւերը ամեն կտորի մէջ կերելին, և կեղեւի մասեր ալ երբեմն կը գտնուին:

Արդ, ասոր նման բան մը կա՞յ հանքածուխին մէջ: Բաղդատութեան համար ընտրեցէք կտոր մը կակուղ հանք

ՄԱՏԱԿԱՊԱՐԻ ԴԵՍՊԱՆՆԵՐ ԵՐԿՐՈՐԴՆ

քածուխ, որ նաև կ'արածուխ կը կոչուի: Այս սեւ է, եւ փայտածխոյ նման կ'ազդուէ մասնաբոյր, բայց և այնպէս անկէ շատ աւելի կարծր և ծանր կ'ըլլուի: Եթէ փոշին աղէկ մը մարբուի պիտի տեսնէք որ կտորներուն կողերէն ամանք կարծր, մաքուր և փայլուն են. բայց պիտի գիտէք նաեւ որ կտոր երկու հակառակ կողեր որ շատ կը նմանին փայտածխոյ:

Այս երկու կողեր կակուղ են, երբ չփոխն շատ աղտոտ կ'երևին, և չեն փայլիր, և երբ ի մօտոյ քննէք պիտի տեսնէք մասեր ուր փայտի խաւը և կազմութիւնը կ'երևի: Եթէ բարեբախտ էք մինչեւ խոնկրնոց ըլլալ որ

դո՛ւք կոչուած տունի տերեւներուն նուրբ տպաւորութիւնն ալ գտնէք:

Այս փայտանման մասերն կրնան կտրուիլ և բաժնուիլ զմեկինով մը ճիշդ փայտածխոյ նման: Արդ ճեղքեցէք այս փայտային մասերն աւելի բարակ կը տորներու, ճեղքուածքը գորշագոյն երեսներուն հետ զուգահեռական ընելով (որ այնպէս դիւրագոյն կը ճեղքուի), և պիտի տեսնէք որ այս կերպով ի տես եկած իւրաքանչիւր մակերեսոյթ առջի քննածնուդ պէս փայտածխոյ կը նմանի: Այսու պիտի համոզուիք որ ամբողջ կտորը փայտածխոյ կազմութիւնն ունի: Իրապէս ձեր հանքածխոյ կտորը տեսակ մը բնական փայտածուխ է, և, որպէս այժմ կ'արող էք ենթացքել, ժամանակաւ փայտ էր:

Սակայն հասարակ փայտածուխէն բան մը տեսի պատահած է անոր: Ոչ թէ միայն մասամբ մը այրուած կամ, որ նոյն բանն է, մասամբ փոտած փայտ է այն, այլ նաև գետնին տակ եղած առնամիտն եղած փայտերուն ծանրութիւնն զոյն ըրած են կարծր և թանձր, և հասարակ ածուխէն շատ աւելի ծանր, ի մի բան, այն հանքային նիւթոյ փոխուած է, հանքացեալ է: Կակուղ ածուխը միայն թերի կերպով հանքացեալ է, այնպէս որ դեռ փայտածխոյ յատկութեանց շատը կը գտնենք անդ. մինչեւեւ կարծր կամ անկուպր հանքածուխը աւելի կատարելութեամբ փոխուած է, և հազիւ փայտային կազմութեան հետք մը կը պտցնէ, ամէն կողմը կարծր և փայլուն ըլլալով:

Տարօրինակ չի պիտի թուի ձեզ հանքածխոյ այրիլն, երբ խնամաք որ ժամանակաւ այն փայտ էր, և պիտի հասկընաք որ փայտէն այնչափ աւելի ուշ ուղաւերուն պատճառն այս է որ անկէ յոյժ աւելի թանձրամարմին է:

ԵՐԿՐՈՒ ԵԶՍԿԱՆ ԱՆԱՍՈՒՆՔ

Ոչնասունք շատ տեսակ միջոյններ ունին հոյթայթեղու իրենց կերակուրը, և պաշտպանելու իրենց կեանքը թշնամիներու դէմ: Կան թռչուններ, միջատներ և ձուկեր որ կը պահեն զի-

րենք իրենց գոյնին նման գոյն
ունեցող տերեւներու, քարերու
և ուրիշ առարկաներու քով, և
այսպէս կ'աղաւորին թշնամիներ
ու ձեռքէն որ անոնց հետա
մուտ են: Այս յօդուածին ա
ռաջին պատկերին մէջ կը տես
նուի ջրոյ մէջ աւազի տակ ա
նասուն մը որ կը կոչուի Հաւա
րէ: Մարմինը նման է մորթէ
մեծ քսակի կամ պարկի մը: Ե
թէ անոր ստամբսը և ուրիշ
ներքին գործարաններն հանե
լով դարձունես մարմնոյն ներսը
դուրս, կը բուսնի ուրիշ սա
մբս, և անասունը կը սկսի ա
ճելով ըլլալ ինչ որ էր առաջ:
Այս անասունը կը պահուի ա
ռաջին մէջ խոյս տալու համար
շանաձուկէ և ուրիշ թշնամի ա
նասուններէ, բայց կը թողու
դուրս իւր մարմնոյն երկար թե
ւերը (թուրտարներու այն գործա
րանները որ երկայն թելերու նման

ՀՈՒՈՒՈՒՈՒՈՒՈ

են, և կը ծառայեն զգալու, բռնելու
կամ շարժելու) ծածանել ջուրին մէջ,

րիկ ձկունք որ այս անասնոյն գեղե
ցիկ կապոյտ թելերուն հետ կը փո
ճեն խաղալ, կը թմրին տեսակ
մը ելեկտրական հարուածով,
և կ'ըլլան անոր որս: Կը պատ
մուի թէ անգամ մը մարդ մը
մինչ կը լուացուէր ծովին մէջ,
լողալով գնաց այն անասուննե
րէն միոյն վրայ, և առաւ այն
պիսի սաստիկ հարուած մը որ
թմրած մնաց, և հանուեցաւ
դուրս գրեթէ կիսամեռ:

ՀԱՆԵԼՈՒԿ

ՍՈՒՐԲ ԳԻՐԳԵՆ

Սեւեր հազած քսանուերկու ըն
կերներ որոյ և ոչ մին կարող է
բան մը հասկնալ, բայց նոյն ատեն
կրնան ամէն ինչ հասկնել: Ասոնց
մէ փոքրագոյնը ժամանակին Տէր Յի
սուսի ուշը դրաւած է: Հրէայք
չառ կը սիրեն դասնք, և ասոնց մի
ջոյաւ կ'ուսանին Աստուծոյ պատուի
բանքը:

Ո՞ր տղայ կրնայ լուծել այս հա
նելուկը:

Ա. ՊՈԼԻՍ

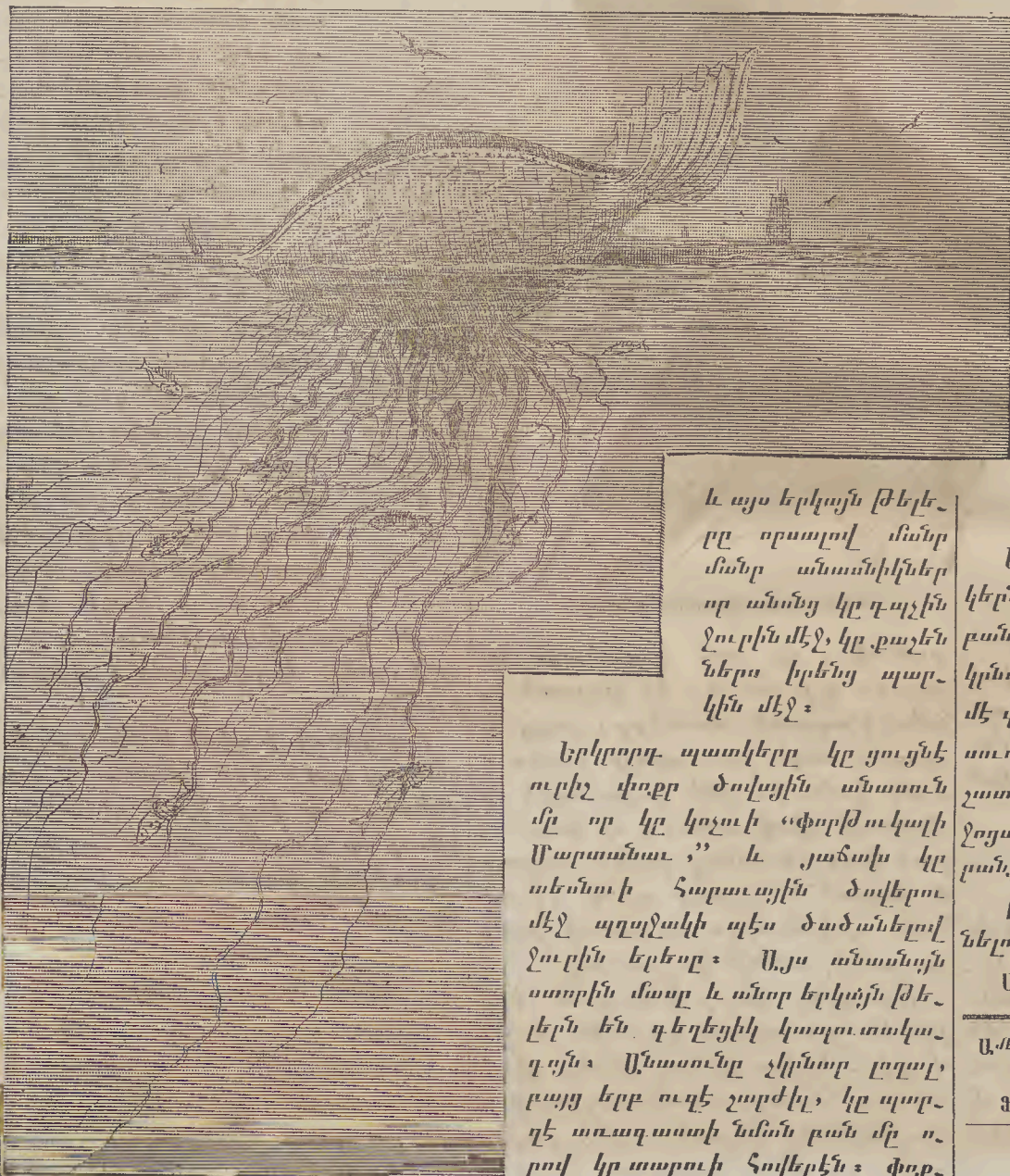
Խ.

ԳԻՐԳԵՆ

Ամերիկայի Միսիսնարաց ընկերութեան կողմէ
Խմբագիր Ս. Պ. Պ. Պ. Պ.
Ֆինանսներու եօգուշու

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ա. ՅԱՆՈՐ ՊՈՅՆՅԱՆ

"ՓՈՐԹՈՒԿԱԼԻ ՄԱՐՏԱՆԱՆԵՆ"